

การดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี

Operational Conditions of Buddhist Oriented Schools under

The Office of Pathumthani Educational Service Area

¹⁾ พรทิพย์ จับจิตต์ ²⁾ ผศ.ดร.ภิเชก จันทร์เอี่ยม ³⁾ ผศ.ดร. อรสา โกศลานันทกุล

¹⁾ Pornthip Jubjit ²⁾ Asst. Prof. Dr. Pisake Jun-eam ³⁾ Asst. Prof. Dr. Orasa Kosalanantakul

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา และเปรียบเทียบการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี ตามเขตพื้นที่การศึกษาและตำแหน่ง กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร และครูผู้สอน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีเขต 1 และเขต 2 ปีการศึกษา 2549 ที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถิพุทธ ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 114 คน และครูผู้สอน จำนวน 220 คน รวมทั้งสิ้น 334 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที แบบอิสระต่อกัน (t-test Independent)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการ ทุกด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีระดับการดำเนินงานสูงที่สุดคือ ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต และด้านที่มีระดับการดำเนินงานต่ำที่สุดคือ ด้านกายภาพ

¹⁾ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์

^{2), 3)} อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

2. การดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการ ทุกด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีระดับการดำเนินงานสูงที่สุดคือ ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ รองลงมาคือ ด้านกิจกรรม พื้นฐานวิถีชีวิต และด้านที่มีระดับการดำเนินงานต่ำที่สุดคือ ด้านกายภาพ

3. การดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2 ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการ ทุกด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต และด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีระดับการดำเนินงานสูงที่สุดคือ ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต และด้านที่มีระดับการดำเนินงานต่ำที่สุดคือ ด้านการบริหารจัดการ

4. สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 และสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2 มีการดำเนินงานทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

5. ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านกายภาพและด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ABSTRACT

The purposes of this research were to study operational conditions of Buddhist oriented Schools Under The Office of Pathumthani Educational Service Area, and to compare operational conditions of Buddhist oriented Schools Under The Office of Pathumthani Educational Service Area according to The Office of Pathumthani Educational Service Area and position.

The samples were 114 administrators and 220 teachers. Data were collected by questionnaire that the reliability was .98 and analyzed by using statistical program to find percentage, arithmetic mean, standard deviation and t-test (independent). Results were as follows:

1. Operational conditions of Buddhist oriented Schools Under The Office of Pathumthani Educational Service Area was at high level as a whole. The most operational conditions of Buddhist oriented Schools is environment and interaction side. The second operational conditions of Buddhist

oriented Schools is foundation of life side. The least operational conditions of Buddhist oriented Schools is physical side.

2. Operational conditions of Buddhist oriented Schools Under The Office of Pathumthani Educational Service Area 1 was at high level as a whole. The most operational conditions of Buddhist oriented Schools is environment and interaction side. The second operational conditions of Buddhist oriented Schools is foundation of life side. The least operational conditions of Buddhist oriented Schools is physical side.

3. Operational conditions of Buddhist oriented Schools Under The Office of Pathumthani Educational Service Area 2 was at moderate level in physical side, educational side and administration side but it was at high level for foundation of life side and environment and interaction side. The most operational conditions of Buddhist oriented Schools is environment and interaction side. The second operational conditions of Buddhist oriented Schools is foundation of life side. The least operational conditions of Buddhist oriented Schools is administration side.

4. Comparison operation conditions of Buddhist oriented Schools Under The Office of Pathumthani Educational Service Area 1 and 2 was significant difference at .05 as a whole.

5. Comparison opinion of administrators and teachers about operation conditions of Buddhist oriented Schools Under The Office of Pathumthani Educational Service Area was not significant difference at .05 but it was significant difference at .05 in physical side and foundation of life side.

ความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากสถานการณ์ในปัจจุบัน มีการปฏิรูปการเมือง อันเกิดจากปัญหาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม วิถีประชาธิปไตย ความแตกแยก ซึ่งนำไปสู่การขาดความสามัคคีและความสมานฉันท์ ดังนั้น การเสริมสร้างคุณธรรม ความตระหนักสำนึกในค่านิยมและวิถีประชาธิปไตย ความสมานฉันท์ และสันติวิธี เพื่อนำมาซึ่งสันติสุข จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน ส่งผลให้กระทรวงศึกษาธิการกำหนดทิศทางการปฏิรูปการศึกษาไทย ในปี พ.ศ. 2550 โดยเน้นนโยบาย “คุณธรรมนำความรู้” ในการจัดการศึกษา เพื่อมุ่งสร้างความตระหนัก สำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาคน โดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ และเชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว สถาบันทางศาสนา และสถาบันทางการศึกษาที่เรียกว่า บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2549) ซึ่งสอดคล้องกับ พระธรรมปิฎก (2541ก : 12 - 13) กล่าวไว้ว่า การศึกษาไทยในปัจจุบันยังไม่สามารถช่วยพัฒนาให้เด็กมีความประพฤติที่ดีงามและมีวินัยในตนเองได้ อีกทั้งหลังจากที่เด็กสำเร็จ

การศึกษาแล้วก็ไม่สามารถเป็นพลเมืองที่มีค่านิยม และคุณสมบัติที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญได้ เพราะการศึกษาที่ผ่านมาสอนองแนวคิดของการเอาชนะธรรมชาติ จนกระทั่งเข้าสู่ยุคปัจจุบันที่มนุษย์เริ่มรู้ว่าไม่ถูกต้อง จึงเกิดแนวคิดของการศึกษาที่ยั่งยืน นั่นคือ การศึกษาที่ถูกต้อง สอดคล้องกับความเป็นจริงของธรรมชาติ โดยใช้หลักการพัฒนาความสามารถพิเศษของมนุษย์ที่จะมาช่วยปรับระบบความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันในโลกทั้งหมดนี้ ให้เป็นไปในทางประสานเกื้อกูลแก่กันและกัน เป็นสุข ไร้การเบียดเบียน หรืออย่างน้อย เบียดเบียนกันน้อยลง (พระธรรมปิฎก, 2541ข : 47) ยิ่งกว่านั้น รัชกาล ปฐมทศพร (2547 : 20 – 21) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาของไทยส่วนใหญ่ ไม่เพียงแยกการเรียนรู้ออกจากชีวิต แยกโรงเรียนออกจากบ้าน ครอบครัว วัด และสังคมโดยรอบ แต่ยังละเลยการพัฒนาด้านจิตใจ กลับมุ่งเน้นที่วิชาการ ความฉลาดทางสติปัญญา และการเอาชนะทางการเรียน กระทั่งผลเสียตามมานับไม่ถ้วน จนก่อเกิดคำถามถึงการจัดการศึกษาเรียนรู้ของไทยในอดีต ซึ่งหนึ่งในคำตอบนั้นคือ โรงเรียนวิถิพุทธ สถานศึกษาที่นำการเรียนรู้ของสังคมไทยในอดีต และใจความสำคัญของวิชาศีลธรรม และหน้าที่พลเมืองกลับมาไว้ในโรงเรียนอีกครั้ง

นอกจากนี้ เครือข่ายภาคราชการและภาคประชาคม 84 องค์กร ได้มีการรวมตัวกันจัดการประชุม เพื่อหาแนวทางในการปลูกจิตสำนึกในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กและเยาวชน ในการ แก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันที่มีหลากหลายรูปแบบมากขึ้น ดังนั้น กลไกสำคัญในการ แก้ไขปัญหาเหล่านี้ ก็คือ การศึกษา จึงมีการกำหนดนโยบายส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม โดยใช้หลักการเชื่อมโยงกับ 3 ส่วน คือ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) กล่าวคือ บ้าน ต้องให้ความร่วมมือในเรื่องจัดการศึกษา วัด มีบทบาทสำคัญในการขัดเกลาจิตใจเด็กให้มีความรู้และคุณธรรม ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข โดยไม่เบียดเบียนคนอื่น และโรงเรียน มีหน้าที่จัดการศึกษาและจัดทำดัชนีชี้วัดความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน ซึ่งโครงการหนึ่งที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พยายามทำเพื่อส่งเสริมให้เด็กเป็นคนดี แล้วถือได้ว่าประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง นั่นคือ โครงการโรงเรียนวิถิพุทธ (รตจนา เถาว์พันธ์, 2548 : 31 - 33) ซึ่งจำนวนโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการตั้งแต่วันแรกที่เปิดโครงการจนถึงปี พ.ศ. 2549 มีทั้งหมด 19,933 โรงเรียน (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2550)

โรงเรียนวิถิพุทธเป็นหนึ่งในโรงเรียนรูปแบบใหม่ที่จะช่วยผลักดันให้เด็กและเยาวชนไทยสามารถพัฒนาตามศักยภาพ เป็นคนดี คนเก่งของสังคม และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการปรารถนาให้เป็นจุดสำคัญของการนำคุณค่านามหาศาลของพระพุทธธรรมมาสู่สังคมไทย โดยผ่านการจัดสภาพและการเรียนรู้ของ โรงเรียนที่มีความชัดเจนขององค์ความรู้ในพุทธธรรมและระบบไตรสิกขามาประยุกต์จัดกับระบบการเรียนการสอนในสถานศึกษา นอกจากนี้ โครงการเรียนวิถิพุทธนั้นต้องอาศัยการจัดสภาพและการเรียนรู้ของโรงเรียนให้มี

ความชัดเจน ประกอบด้วย 5 ด้านได้แก่ 1) ด้านกายภาพ คือ อาคารสถานที่ ห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม เป็นต้น 2) ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต คือ กิจกรรมประจำวัน กิจกรรมวันสำคัญ กิจกรรมนักเรียนต่าง ๆ 3) ด้านการเรียนการสอน เริ่มตั้งแต่การกำหนดหลักสูตรสถานศึกษาการจัดหน่วยการเรียนรู้ แผนจัดการเรียนรู้ จนถึงกระบวนการเรียน การสอน 4) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ คือ การปฏิบัติต่อกันระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน หรือครูกับครู และ 5) ด้านการบริหารจัดการ คือ การกำหนดวิสัยทัศน์จุดเน้น การกำหนดแผนปฏิบัติการ การสนับสนุน ติดตาม ประเมินผล โครงการอย่าง ต่อเนื่อง ซึ่งการจัดสภาพในแต่ละด้านจะมุ่งเพื่อให้การพัฒนา นักเรียนดำเนินไปอย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพนั่นเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547 : 9 – 22)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 และ เขต 2 ได้เริ่มดำเนินการ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 และดำเนินการต่อเนื่องจนในปี พ.ศ. 2550 มีจำนวนสถานศึกษา เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 93 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1, 2550; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีเขต 2, 2550) โดยมีการขยายความร่วมมือกับกรมศาสนาและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนานักเรียนในระบบ ไตรสิกขาทั้งในฐานะเป็นผู้บรมสั่งสอนและผู้จัดการเรียนรู้ในพื้นที่ โดยมีที่ปรึกษาทางวิชาการ และมีแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ใกล้โรงเรียน เพื่อที่จะได้ เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน พร้อมทั้งจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาได้เป็นอย่างดี และเพื่อพัฒนา สภาพโรงเรียนวิถีพุทธทั้ง 5 ด้าน ให้เป็น วิถีชีวิตซึ่งเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาสภาพโรงเรียน วิถีพุทธแต่ละด้าน คือเพื่อให้ให้นักเรียนตามโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ เป็นคนดี มีคุณธรรม เก่งกล้า ฉลาดหลักแหลม จิตใจงดงาม เอื้ออาทรต่อบุคคลรอบข้าง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1, 2547 : 1 - 3)

จากความสำคัญข้างต้น โรงเรียนวิถีพุทธ จึงเป็นนวัตกรรมการจัดการศึกษาที่นำหลักพระ พุทธธรรมให้ย้อนกลับมาบิบบทบาทในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวมโดยมี องค์ความรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าใจธรรมชาติของโลกและชีวิตที่แท้จริง และฝึกให้ผู้ศึกษาสามารถ ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ยังผลให้ผู้เรียนมีความสุข และช่วยให้คนรอบข้างตลอดจน สังคมมีความสุขพร้อมกันไปด้วยอย่างชัดเจน ด้วยเหตุผลนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการ ดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ปทุมธานี ทั้งนี้ เพื่อ ทำให้ทราบถึงระดับการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้าน การเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการ ในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี ว่ามีการดำเนินงานอยู่ในระดับใด มีปัญหาในการดำเนินงานใน

ด้านใดบ้าง เพื่อนำผลการวิจัยดังกล่าวไปเป็นแนวทางในการพัฒนา ส่งเสริม และปรับปรุงแก้ไข การบริหารงานโรงเรียนวิถีพุทธให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

โจทย์วิจัย/ปัญหา

1. ระดับการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาปทุมธานี เป็นอย่างไร
2. การดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาปทุมธานี เมื่อจำแนกตามเขตพื้นที่การศึกษา และตำแหน่งแตกต่างกันหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี ตามเขตพื้นที่การศึกษา และตำแหน่ง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาปทุมธานีเขต 1 และเขต 2 ปีการศึกษา 2549 ที่เข้าร่วมโครงการ โรงเรียน วิถีพุทธ จำนวน 89 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 690 คน และครูผู้สอน จำนวน 1,326 คน รวมทั้งสิ้น 2,016 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีเขต 1 และเขต 2 ปีการศึกษา 2549 ที่เข้าร่วมโครงการ โรงเรียน วิถีพุทธ ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 114 คน และครูผู้สอน จำนวน 220 คน รวมทั้งสิ้น 334 คน

2. การหาคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ มีลักษณะเป็น แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูล ทั่วไปเกี่ยวกับหน่วยงานและผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี ซึ่งแบ่ง

ออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า

2.1 การหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาและตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

2.2 การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขครั้งสุดท้ายเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่ประชากรที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 67 คน และนำมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach's Coefficient) (ยูทธ ไกยวรรณ, 2545 : 174)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 และเขต 2 เพื่อออกหนังสือแจ้งไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูล เพื่อขอความร่วมมือและขออนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้บริหารและครูผู้สอน

3.2 ผู้วิจัยนำหนังสือจากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 และเขต 2 ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และแนะนำตนเอง เพื่อขอความร่วมมือในการแจกแบบสอบถามถึงผู้บริหาร และครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามถึงกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง โดยเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร จำนวน 114 คน และครูผู้สอนจำนวน 220 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 334 ฉบับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การศึกษาระดับการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี ใช้สถิติค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.2 การเปรียบเทียบระดับการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี ตามเขตพื้นที่การศึกษา และตำแหน่ง โดยใช้การวิเคราะห์ค่าที (t-test Independent) (ยูทธ ไกยวรรณ, 2545 : 209)

ผลการวิจัย

1. การดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี มีดังนี้ คือ ด้านกายภาพ ด้านการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี ทุกด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีระดับการดำเนินงานสูงที่สุดคือ ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต และด้านที่มีระดับการดำเนินงานต่ำที่สุดคือ ด้านกายภาพ

2. ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 และเขต 2 ทั้ง 5 ด้าน พบว่า โดยภาพรวม และรายด้านทุกด้าน สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 และเขต 2 มีการดำเนินงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. ระดับการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี ทั้งโดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีเขต 1 และเขต 2 ตระหนักในความสำคัญของการจัดการศึกษาตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ โดยได้มีการจัดการให้ความรู้เกี่ยวกับโรงเรียนวิถีพุทธ ที่มุ่งเน้นการให้ความรู้ในเรื่องสภาพโรงเรียนวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง และมีการจัดทำเอกสารแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธขึ้นให้แก่สถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อให้สถานศึกษาได้จัดสภาพแวดล้อมสถานศึกษาแต่ละแห่งให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพโรงเรียนวิถีพุทธตามที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนด และมีการพัฒนาผู้เรียนตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1, 2547) นอกจากนี้ อาจเป็นเพราะสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการวิถีพุทธมีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายโครงการโรงเรียนวิถีพุทธไปปฏิบัติ ได้แก่ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางการเมือง สภาพแวดล้อมทางสังคม สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ การติดต่อสื่อสาร และลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ (อดิศร นันคำจร, 2549) ยิ่งกว่านั้น ผู้บริหารอาจมีบทบาทสำคัญในการบริหารงานด้านต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการทำงาน การให้อำนาจ ความกล้าเสี่ยง การสื่อสารอย่างชัดเจน การสร้างความไว้วางใจ ความโอบอ้อมอารีในการทำงาน ความซื่อสัตย์สุจริต

การสนับสนุนนักเรียน การทุ่มเทกับการทำงาน การเอาใจใส่ตรวจสอบวิสัยทัศน์อยู่ตลอดเวลา การจัดหาทรัพยากร การพัฒนาวิชาชีพสำหรับตนเอง และสมาชิกในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บัท (Butt, 1993 : 746) ได้ศึกษาพฤติกรรมของผู้บริหาร ซึ่งประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงานตามวิสัยทัศน์ด้านคุณธรรมและจริยธรรม พบว่า ผู้บริหารได้ใช้พฤติกรรมดังกล่าวในการสร้างวิสัยทัศน์ด้านคุณธรรมและจริยธรรม การเผยแพร่วิสัยทัศน์ด้านคุณธรรมและจริยธรรม และการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ด้านคุณธรรมและจริยธรรม นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสถียร เลยะกุล (2549) ได้ทำการศึกษาความพึงพอใจของบุคลากรที่เกี่ยวข้องต่อผลการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า ความพึงพอใจของบุคลากรที่เกี่ยวข้องที่มีต่อผลการดำเนินการ โรงเรียนวิถิพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีความพึงพอใจโดยรวมและรายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อติสร หนันคำจร (2549) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายโครงการ โรงเรียนวิถิพุทธไปปฏิบัติ ศึกษาเฉพาะกรณี : โรงเรียนทอสี เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร พบว่า ผลของการนำนโยบายโรงเรียนวิถิพุทธไปปฏิบัติมีแนวโน้มไปในทางที่ดี

2. ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี ตามเขตพื้นที่การศึกษา คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 และเขต 2 โดยรวม พบว่า มีการดำเนินงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ ทุกด้าน มากกว่าสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีการนำนโยบายโรงเรียนวิถิพุทธ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตไปปฏิบัติ อย่างเป็นรูปธรรมมากกว่าสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยมีการจัดการให้ความรู้เกี่ยวกับโรงเรียนวิถิพุทธ โดยเน้นการให้ความรู้ในเรื่องสภาพโรงเรียนวิถิพุทธอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ได้มีการจัดทำเอกสารแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธขึ้น เพื่อให้สถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ โรงเรียนวิถิพุทธ ได้จัดสภาพแวดล้อมสถานศึกษาแต่ละแห่งให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพโรงเรียนวิถิพุทธตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนด และมีการพัฒนาผู้เรียนตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1, 2547) และอาจเป็นเพราะ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีปัจจัยส่งเสริมด้านสภาพแวดล้อมทางการเมือง สภาพแวดล้อมทางสังคม สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ การติดต่อสื่อสาร และลักษณะของหน่วยงานที่ดี มากกว่าสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อติสร หนันคำจร (2549) ได้ศึกษาปัจจัย

ที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายโครงการโรงเรียนวิถีพุทธไปปฏิบัติ ศึกษาเฉพาะกรณี : โรงเรียนทอสี เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร พบว่า ผลของการนำนโยบายโรงเรียนวิถีพุทธไปปฏิบัติมีแนวโน้มไปในทางที่ดี ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายโครงการโรงเรียนวิถีพุทธไปปฏิบัติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางการเมือง สภาพแวดล้อมทางสังคม สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ การติดต่อสื่อสาร และลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัฐกิตต์ ศรีสันต์ (2548) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในภาคตะวันออกเฉียง และเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ในภาคตะวันออกเฉียง จำแนกตามสถานภาพในการดำรงตำแหน่ง ขนาดของโรงเรียนและวุฒิการศึกษา พบว่า การเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงาน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี ตามตำแหน่ง คือ ผู้บริหารและครูผู้สอน โดยรวม พบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารและครูผู้สอน มีความคิดเห็นที่สอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน เนื่องจากการบริหารและดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธให้เกิดผลที่คาดหวังตามเป้าหมายในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องนั้น มียุทธศาสตร์ที่สำคัญประการหนึ่งคือ การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ (Whole School Approach : WSA) กล่าวคือ มีการดำเนินงานอย่างครอบคลุม ทุกองค์ประกอบของโรงเรียน ในทุกขั้นตอนของกระบวนการ และอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย บุคลากรในสถานศึกษาจะต้องร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน สร้างความตระหนักและศรัทธา รวมทั้งเสริมสร้างปัญหาเข้าใจในหลักการและวิธีดำเนินการโรงเรียนวิถีพุทธร่วมกัน ทั้งนี้ ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครูและผู้บริหารจะต้องพยายามสนับสนุนโดยลักษณะต่าง ๆ และปฏิบัติตนเองที่จะสนับสนุนและเป็นตัวอย่างในการพัฒนา ผู้เรียนตามวิถีชาวพุทธ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1, 2547: 20 - 23) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัฐกิตต์ ศรีสันต์ (2548) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในภาคตะวันออกเฉียง และเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในภาคตะวันออกเฉียง จำแนกตามสถานภาพในการดำรงตำแหน่ง ขนาดของโรงเรียนและวุฒิการศึกษา พบว่า การเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงาน จำแนกตามสถานภาพในการดำรงตำแหน่ง แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ด้านคุณธรรมและจริยธรรม และมีการปฏิบัติงานตามวิสัยทัศน์ด้านคุณธรรมและจริยธรรม อาทิ เช่น ให้นักลากรได้มีส่วนร่วมในการทำงาน มีการสื่อสารอย่างชัดเจน มีการสร้างความไว้วางใจ ความโอบอ้อมอารีในการทำงาน ความซื่อสัตย์สุจริต การสนับสนุนนักเรียน การทุ่มเทกับการทำงาน มีการเอาใจใส่ตรวจสอบวิสัยทัศน์อยู่ตลอดเวลา มีการจัดหาทรัพยากรและพัฒนาวิชาชีพ

สำหรับตนเอง และสมาชิกในองค์กร เป็นต้น ทำให้ได้รับความร่วมมือจากครูอย่างเต็มที่ และครูมีเจตคติที่ดีต่อผู้บริหาร ส่งผลให้มีเจตคติและการดำเนินงานระหว่างผู้บริหารและครูผู้สอนไปในแนวทางเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ บัท (Butt, 1993 : 746) ได้ศึกษาพฤติกรรมของผู้บริหารซึ่งประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงานตามวิสัยทัศน์ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารได้ใช้พฤติกรรมต่อไปนี้ในการสร้างวิสัยทัศน์ด้านคุณธรรมและจริยธรรม การเผยแพร่วิสัยทัศน์ด้านคุณธรรมและจริยธรรม และการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ด้านคุณธรรมและจริยธรรม คือ การให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการทำงาน การให้อำนาจ ความกล้าเสี่ยง การสื่อสารอย่างชัดเจน การสร้างความไว้วางใจ ความโอปอ้อมอารีในการทำงาน ความซื่อสัตย์สุจริต การสนับสนุนนักเรียน การทุ่มเทกับการทำงาน การเอาใจใส่ตรวจสอบวิสัยทัศน์อยู่ตลอดเวลา การจัดหาทรัพยากร การพัฒนาวิชาชีพสำหรับตนเอง และสมาชิกในองค์กร ยิ่งกว่านั้น ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ บริดจ์ (Bridges, 1992 : 669) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลของโรงเรียนกับ วิสัยทัศน์ด้านคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหาร โรงเรียน พบว่า ในโรงเรียนที่มีประสิทธิผลนั้น ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ด้านคุณธรรมและจริยธรรม และพบว่า วิสัยทัศน์ด้านคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนสามารถทำนายประสิทธิผลของโรงเรียนได้

ส่วนความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธด้านกายภาพ และด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยระดับความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ด้านกายภาพ และด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต มากกว่าระดับความคิดเห็นของครูผู้สอน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารและครูผู้สอนมีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงาน แตกต่างกัน โดยผู้บริหาร มีหน้าที่อำนวยความสะดวก สนับสนุน ประสานงาน นิเทศ ควบคุม กำกับ ติดตาม ประเมิน แก้ไข พัฒนา และปรับปรุงการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในระบบโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับนโยบาย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาตามบทบาทหน้าที่ ส่วนครูผู้สอน มีหน้าที่จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งกิจกรรมประจำวัน ประจำสัปดาห์ ประจำภาคเรียน ประจำปี กิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจิตพิสัย (สุพล วังสินธุ์, 2545 : 12 –15) จึงอาจได้รับรู้เกี่ยวกับข้อบกพร่อง และสภาพปัญหาของการดำเนินงานด้านกายภาพ และด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตจากสภาพจริงที่ต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 สถานศึกษาชั้นพื้นฐานพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี ที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ควรมีการพัฒนาด้านการจัดสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปในบริเวณสถานศึกษา เช่น การจัดให้มีห้องจริยธรรม หรือห้องพระพุทธรูป การมีสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนเกี่ยวกับวิถีพุทธที่ทันสมัยและครบครัน การมีห้องสมุดส่งเสริมการเรียนรู้พุทธธรรม เป็นต้น

1.2 ผู้บริหารระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรสนับสนุน ส่งเสริม การดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ การนำผลการนิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธไปใช้พัฒนางานอย่างเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน เกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดอื่น ๆ เพื่อจะได้ทราบถึงการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของนักเรียนและผู้ปกครอง เพื่อจะได้ทราบถึงระดับและความต้องการในการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.3 ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อจะได้มีการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธตามสภาพจริง

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. กระทรวง. 2547. **แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ.**
กรุงเทพมหานคร : ผู้แต่ง.
_____. 2549ข. **นโยบายสำคัญของ ศษ."คุณธรรมนำความรู้".** [On-line]. Available:
http://www.moe.go.th/websm/news_oct06/news_oct307.htm. [2550, มีนาคม 22].
- ณัฐกิตติ ศรีสันต์. 2548. **การศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ
ในภาคตะวันออก.** ปริญาพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- พระธรรมปิฎก. 2541ก. **การศึกษา: เครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา.** พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม.
_____. 2541ข. **แนวคิดข้อสังเกตเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร :
กระทรวงศึกษาธิการ.
- ยุทธ ไถยวรรณ. 2545. **พื้นฐานการวิจัย.** กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- รตจนา เถาว์พันธ์. 2548. **การจัดความรู้ควบคู่คุณธรรม.** วารสารวงการครู. 2 (21) : 31 – 35.
- รัชกุล ปฐมทศพร. 2547. **ศีล สมาธิ ปัญญา ทางสู่ชีวิตดีงามในโรงเรียนวิถีพุทธ. สานปฏิรูป. 7
(75) : 20 – 23.**
- สุพล วังสินธ์. 2545, กรกฎาคม. **การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบเพื่อปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้.**
วารสารวิชาการ. 5(7) : 12-15.
- เสถียร เลยะกุล. 2549. **การศึกษาความพึงพอใจของบุคลากรที่เกี่ยวข้องต่อผลการดำเนินงาน
โรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1. ปทุมธานี :
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1. ถ่ายเอกสาร.**
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1. 2547. **แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ.**
ปทุมธานี : ผู้แต่ง.
_____. 2550. **ข้อมูลโรงเรียนวิถีพุทธใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1.**
[On-line]. Available: <http://area.obec.go.th/pathumthani1/document/viteepud%2048.xls>.
[2550, มีนาคม 24].
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2. 2550. **ข้อมูลโรงเรียนวิถีพุทธในสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาปทุมธานี เขต 2.** [On-line]. Available: <http://www.pathum2.org/songserm/>.
[2550, มีนาคม 24].

สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. 2550. โครงการโรงเรียนวิถีพุทธใน โรงเรียนวิถีพุทธ.

[On-line]. Available: <http://inno.obec.go.th/webboard002>. [2550, มีนาคม 24].

อดิศร หนั่นคำจร. 2549. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายโครงการโรงเรียนวิถีพุทธไปปฏิบัติ
ศึกษาเฉพาะกรณี : โรงเรียนทอสี เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร. ปรินานิพนธ์ กศ.ม.
(นโยบายสาธารณะ). กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.

Bridges, Michel Thomas. 1992, September. Teachers perceptions of school effectiveness and
principal vision. **Dissertation Abstracts International**.

Butt, Marty. 1993, September. What do superintendents do to turn vision into action a biography
of pragmatic visionaries. **Dissertation Abstracts International**.

Lanier, Stephanie Pridgen. 1993, November. “Promoting Moral and Conceptual Development in
Rural Able scents (moral Development Rural Students Peer Facilitators)”.
Dissertation Abstracts International. 5 : 196-A.

Sheive, Linda Tinelli, and Marian Beauchamp Schoenheit. 1987. Vision and the work life
education leaders. Leadership : Examing the elusive. **Yearbook of the association
for supervision and curriculum development**.